

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre . . . 6 korona.
Egyes szám ára 45 fillér.

MEGJELENIK HETENKENT EGYSZER:

pénteken és minden törvényhatósági bizottsági közgyűlést követő napon.

A VÁROS

SZERKESZTŐSÉG ES KIADÓHIVATAL

Városi könyvnyomda-vállalat
irodájában.

Ide küldendők a kéziratok
előfizetési díjak.

KÖZIGAZGATÁSI, KOZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP.

Főszerkesztő: VECSEY IMRE. * Felelős szerkesztő: KONCZ ÁKOS.

Kiadótulajdonos: A VÁROSI KÖNYVNYOMDA-VÁLLALAT.

Városi közgyűlés.

Debreczen sz. kir. város törvényhatósága közgyűlést tart június 3-án. A tárgysorozatot a tanács most állítja össze. Mivel ezen a közgyűlésen igen fontos ügyek lesznek elintézve, már most felkérjük a bizottsági tag urakat, hogy azon minél számosabban méltóztassanak megjelenni.

A Bocskay-szobor.

Irta: Koncz Ákos.

Városunkban már régebben megindult a mozgalom a Bocskay István szobrának felállítására. Ujabban az eszmét Oláh Károly kulturatanácsos terjesztette a tanács elé és legujabban a jog- és pénzügyi bizottság is foglalkozott a szobor ügyével, első sorban társadalmi uton óhajtván érczbe önteni a nagy Bocskay István nemes alakját, hivatkozván arra, hogy a város házipénztára nincs azon helyzetben, hogy a szobor előállítási költségeinek még hiányzó tetejét megadhassa.

Városunk társadalma mindenkor első ott, ahol áldozni kellett... Fülléireit szívesen adja a kultúra és humanizmus, nemkülönben a kegyeletes czélok oltárára. Most sem fog elzártan és meghallja a lelkes szavakat, melyek arra kéri, hogy járuljon a nagy Bocskay szobrának költségeihez. A szobor készen áll és eredetije a székesfővárost disziti... Másolata könnyen megszerezhető és ha egybegyűl a szükséges összeg, városunkban is leleplezhetjük annak a férfinak szobrát, ki a nemzet küzdelmében mindenkor első volt és honszerelmével a szabadság zászlóját fennen lobogtatta. Hajdu vármegye szívéből: Debreczenből nem hiányozhatik a Bocskay szobra és midőn annak felállításán fáradozunk, nem a szabadsághóst tiszteljük meg e gondolattal, hanem önmagunkat, bebizonyítván, hogy a Bocskay István emlékezetét tiszteletben tartjuk és mint utódai méltók vagyunk arra, hogy a nehéz napokban vigasztalásunkra, megmentésünkre adta őt az ég kegyelme...

Ő volt egy időben a nemzet lelke... Élő tiltakozás a jogtalan hatalommal szemben... Védője, oltalmazója mindannak, ami magyar, ami nemzeti... Őre a jognak, példádiuma a szabadságnak, világító torony a kétségbeesés éjszakájában... Egy igaz, egy nemes ember, aki egyetlen eszmének áldozta életét, aki küzdött a nemzet kincséért: a szabadságért jól tudva, hogy amely nemzet kicsinyhitűleg lemond igazairól, az nem szerezheti vissza azokat sohasem. Dicsősége volt nemzetünknek, aki megérdemli, hogy neve ne csak a történelemben legyen feljegyezve, hanem örök időkre szívünkbe is bevésve...

Korunk úgy is gyöngé és napról-napra nagyobb és nagyobb szükségünk van felemelő példákra, nehogy erőt vegyen rajtunk a kishitőség... Törpe alakok tűnnek fel közéletünk mezején erő és akarat nélkül, egyedül az alsó népszerűséget kezelve és önczélokot hajhászva. Csak a közelmúltban is láttuk, mennyi szemét gyülemlen össze a viharban, mennyi árulója akadt a nemzeti ügynek és mily óriási erőfeszítésbe kerül a jobbaknak, megmenteni a megmenthetőt azoktól, kik durva kezekkel orgyilkot szegezhet a nemzet szabadságának.

Ezekre visszagondolva és a bizonytalan jövőbe nézve hadd álljon a Bocskay István szobra, zengő szavakban hirdetve azt a nagy munkát, melyet ő a nemzet szabadságának kivívása érdekében végzett... Tanuljunk az érczbe öntött nemzeti hőstől honszerelmet, jogtiszteletet és ragaszkodást ahhoz a földhöz, mely ápol, eltakar benünket... Figyelmeztessen a szobor bennünket időtlen időig arra a nagy igazságra, hogy a gondviselés a legválságosabb időben mindenkor teremtett a nemzet sóhajaiból és könyeiből oly nagy férfiakat, akik nemzetünk életét visszaadták. Erre gondolva azonban ne csak az isteni vigyázásban bizzunk rendületlenül, hanem magunk is fáradozzunk azon, hogy szabadsághőseink munkáját ne rongálja idegen hatalom és zsarnoki önkény... Szeressük a hazát a béke napjaiban munkás szorgalommal és a vész óráiban alkuvást nem ismerő honszerellemmel.

A szobor pedig álljon miebőbb és hirdesse Bocskay István dicsőségét... Hadd lássa Magyarország koronázatlan királya, alátekiutva a hadak utjáról, hogy hálás népe nem feledte, érczben, kőben és a szivben őrizve emlékezetét, nevének nagyságát...

* *A helyi vasutról. Lapunk egyik számában közöltük a helyi vasutnak a városi tanácshoz intézett átiratát, melyben kijelenti, hogy a tíz perces közlekedést nem vezetheti be, mivel ez nagy és elviselhetetlen üzemi kiadásokat okozna. A városi tanács azonban nem vette tudomásul a felhozott argumentumokat és utasította a helyi vasutat a nyári menetrend beállítására. A helyi vasut ismét átírt jelezve, hogy motorai elromlottak és így csak husz percenként fognak közlekedni a vonatok. A tanács csütörtöki ülésében foglalkozott az üggyel és megbizta a tiszti főügyészt, hogy a helyi vasut engedélykíratát nézze át és az esetben, ha a város jogai a helyi vasut intézkedései által kisebbitnének, haladéktalanul tegye meg a legerélyesebb lépéseket a rend helyreállítására.*

A Hortobágy hasznosítása.

A Hortobágy hasznosítására kiküldött bizottság folyó hó 27-én ülést tartott *Kovács József* polgármester elnöklésével. Hosszas vita fejlődött ki a kérdés körül. A majdnem két óráig tartó vita eredménye az lett, hogy az ügy tárgyalását a bizottság tiz napra elhalasztotta, hogy a bizottság tagjai a bizottság javaslatát és a Márk Endre indítványát kellőleg tanulmányozhassák.

A tárgyalás egyébiránt a következőképpen folyt le:

Az ülésen jelen voltak: Weszprémy Zoltán főispán, Kovács József polgármester, Simonffy Imre kir. tanácsos, Vecsey Imre főjegyző, Kövendi Domokos, Király Gyula, Vargha Károly tb. tanácsnok, Szentesi János, Kertész István, Roncsik Lajos főszámvevő, Márk Endre, Márton Imre, Magoss György.

Elnöklő polgármester az ülést megnyitotta s kijelentette, hogy az ügy eddig azért nem került tárgyalásra, mert avatatlan kezekbe nem akarta e fontos kérdést helyezni. A legutóbbi ülésen Kövendi Domokos indítványát elvben elfogadták.

Márk Endre azzal kíván foglalkozni, hogy nem hívták össze a bizottságot. Ezt helyesli, de kéri egyszersmind, hogy a gyűléseket többször hívja össze. Ajánlja, hogy az ülések összel tartassanak, mert a gazdák csak ebben az időben érnek rá. Indítványt nyújtott be, melyet az albizottság tárgyalásainak ismertetése után kér közölni a tagokkal.

Szentesi János hozzájárul Márk Endre indítványához, hogy a gazdák munkájára való tekintettel az üléseket összel tartsák meg.

Ezután Vargha Károly tb. tanácsnok felolvasta Király Gyula tanácsnok elnöklete alatt tartott szűkebb körű bizottság tárgyalásairól szóló jelentést.

Ebből kitűnt, hogy megállapodásra jutni nem tudott a bizottság, mert Kövendi Domokos mindenben fentartotta indítványát, viszont Polgári Bálint ellenezte az esetleges megállapodást. Mindezeket eltekintve határozatot hozott az albizottság s ennek lényege a következő:

A 42,580 kath. hold Hortobágyból a gazdasági művelés céljait illeti, ajánlja a szűkebb körű bizottság, hogy adassék haszonbérbe a debreczen—füzesabonyi vasutttól délre, a Hortobágy folyótól nyugatra eső rész. Az árkus folyóig eső 9220 kat. hold összesen, tehát 13,500 kat. hold, az árkus folyamtuli rész 22,720 hold. Kis bérlet céljaira kijelöltenek 1280 kat. hold, amely a mátai részből, az ugynevezett juh földből szakíttatnék ki. Összesen tehát 24,000 kat. hold adatnék ki haszonbérbe és vétetnék belterjes gazdasági művelés alá.

Jelöltessék ki öntözés céljaira a Hortobágy északnyugati részén az ugynevezett mátai részből 3000 kat. hold közlegelő céljaira 14,000 kat. hold adassék.

Az így három főrészeire osztott Hortobágy összesen 41 ezer kath. hold.

A még fennmaradó 1580 kath. hold azon célra tartatnék fenn, hogy a tulnyomó részben a mátai-telep körül kihalva, részben a törzsgulya és ménes nyári legeltetésére, részben a csárdához tartozó bérbeadott föld, vásártér, mátai tisztviselők és alkalmazottak bérföldei és jószágaik legelői megfelelő arányban lenne felhasználandó.

Ha a bizottság ezen javaslata elfogadtatnék a szóban levő 24,000 kath. hold terület ahoz képest a legcélszerűbb módon kis parcellákra felosztva adatik haszonbérbe, abból a házipénztárnak már az első években is legalább 320 -- 350 ezer korona évi jövedelme lesz, mely jövedelem-

ből, ha egy gazdasági épületek felállítására felveendő amortizációs kölcsön törlesztésére és adóra évenként 150,000 K felhasználhatnék, még mindig igen szép jövedelem mutatkozik a házipénztár javára, ami alkalmas volna a pótladó teljes kiküszöbölésére.

Ezután a szakvéleményeket olvasták fel. Pernyési Szabó Ferenczé volt az első, ki egészséges eszmének tartja a Hortobágy gazdasági kihasználását. És pedig Kövendi Domokos javaslata szerint. A közlegelőnek kijelölendő 12 ezer hold jobban meg fog felelni céljának, mint most. Ajánlja a kisgazdaságok alakítását. Meg van győződve, hogy 60 év múlva mesés eredménye lesz. Így volt 50 év előtt Franciaországban is, ahol a kisbirtokosság milliókat hoz az államnak.

Kodolányi István és Vaisz Gáspár hasonló értelmű szakértői véleményt adtak be.

Márk Endre indítványát olvasta fel Vargha Károly. E szerint javasolja, hogy a szűkebb körű bizottság által beterjesztett tervet fogadtassék el. A Hortobágy hasznosítása egyuttal akkép eszközendő, hogy az őstermelés mellett mezőgazdasági gyár vállalatok is létesíttessenek a pusztán. Legyen cukor-, posztó-, bőr- és gyapjumosó-gyár.

Az indítvány 15 pontból áll.

Szentesi János szólalt fel először a felolvasott vélemények ellen, kijelenti, hogy a papíron könnyebb kiszámítani a hasznosítást, mint valóságban. Kövendi Domokos tervzetét ellenzi. A legelők kevés voltára hivatkozik. A hasznosítás a legelőket megöli. Nem ellensége a Hortobágy hasznosításnak, de egész más alapokon és csakis akkor, ha annak ideje eljön.

Kövendi Domokos reflektál Szentesi megjegyzéseire. Első sorban arra felel, hogy a Macson nem termett takarmány. Ez igaz, de száz év óta most történt először, hogy ilyen rossz esztendő volt. Vissza utasítja Szentesi támadásait.

Kisebb vita fejlődött ki Kövendi Domokos, Kertész István és Szentesi János között, melynek Kovács József polgármester vetett véget, amennyiben a tárgyra való hivatkozással kérte az ide nem tartozó vita befejezését.

Márton Imre a maga szempontjából fejtegeti a kérdést. Első hallásra megértett mindent, Márk Endre indítványára tér át. — A bizottság nincs itt teljes számban, ezért ajánlja, hogy az ügy megértése céljából nyomassák ki az indítványt s egy hét múlva hívják össze a bizottságot.

Kertész István az egy heti időt kevésnek tartja.

Kövendi Domokos nem barátja a halasztásnak, szerinte le kell tárgyalni az ügyet, vagy el kell fogadni a tervzetet, vagy nem.

Komlóssy Arthur kijelenti, hogy a Hortobágy hasznosítása 9 év óta huzódik. Bűnnek tartja a további halasztást. Szigoruan ragaszkodik a tárgyaláshoz, melynek alapjául Kövendi Domokos tervzetét kéri elfogadni.

Kovács József: Szentesi bizottsági tag folyton kritizál, de a tárgyhoz nem szól és indítványt nem tesz. A tárgyalásnak személyes tere való vitelét nem engedi meg.

Simonffy Imre: Márton Imre halasztási indítványához hozzájárul.

Polgári Bálint indítványt tenne, de csak úgy, ha az egész Hortobágy ügyét leveszik a napirendről. Ez esetben indítványozza, hogy a legelőkért több haszonbér vétessék. Nem látja be, hogy a hasznosítás miért szükséges.

A bizottság Márton Imre indítványát elfogadta. A jelentést kinyomatják s ez ügyben újabb ülést 10 nap múlva hívja össze a polgármester.

Jelentés

a városi villamos telep épületének költségvetéséről.

A világitási bizottság 1905 május 15 én 6823/1905. sz. alatt terjesztette a városi tanács és közvetve a törvényhatósági bizottsági közgyűlés elé a létesítendő városi villamos telep és hálózat költségelőirányzatát, mely a következő fő tételekből állott:

Épületek... ..	140,000—	K
Gépészeti és villamos rész	576,460—	"
Műhely és mérőszoba ...	12,000—	"
Fogyasztók vezetékai ...	80,000—	"
Összesen:		808,000— K

Ezen összeg 830,000 koronára kerekített ki.

Az előterjesztésben részletes számítások foglaltattak az összes gépészeti és villamos berendezésekre; az épületekre nézve azonban csak hozzávetőleges adatok állottak rendelkezésre, azok ugyanis, melyeket 1901-ben néhai Balogh Mihály ny. főmérnök, mint a világitási bizottság szakértője állított össze akkor, midőn a helyi vasut villamosítása céljából terveztetett a villamos telep. A városi közgyűlés a villamos telep létesítését elhatározta, egyszersmind pedig elrendelte, hogy a városi mérnöki hivatal készítsen az épületekre részletes költségvetést és azt mutassa be annak idején.

A városi mérnöki hivatal ezen közgyűlési határozat értelmében az épületek költségvetését munkába vévén, azt találta, hogy az 1901-ben felvett anyag- és munka-egységárak a mai viszonyoknak egyáltalában nem felelnek már meg. Köztudomásu, hogy az utolsó 3—4 év alatt az építkezés rendkívül megdrágult. Ujból átszámítván tehát a 140,000 koronával előirányzott építményeket, azoknak kellő biztonság mellett 184,489 korona 26 fillérre kellett felvenni a költségvetéseit, azaz 44,489 korona 26 fillérrel, mintegy 30 százalékkal magasabbra.

Ezenkívül azonban oly körülmények merültek fel időközben, melyek új kiadások előirányzását tették szükségessé.

A légszeszgyár telepén levő igazgatósági épület már régóta utjában áll az államvasuti pályaudvar kiépítésének, mert az átjáróhid 3-ik nyílása alatt lefektetendő két pár vágány épen ez épület helyén húzódnék el. Ez okból az államvasutak igazgatósága még 1892-ben oly egyezsége lépett a várossal és az augsburgi légszesztársulattal, hogy az igazgatósági épület, 34,000 korona kártalanítás ellenében, lebontatik. Ezen pénzt fele részben a vasut, fele részben a város fizetendi a légszeszgyárnak.

Midőn a város a légszeszgyárat tulajdonába vette, mindent elkövetett, hogy a reá most már kedvezőtlené vált egyezségtől szabaduljon, de az államvasutak igazgatósága semmi szín alatt nem volt hajlandó elállni, csak azt helyezték — nem hivatalosan — kilátásba, hogy az épület kisajátítása a pályaudvar építési programja értelmében még hosszabb ideig függőben marad. Erre vonatkozik az elől idézett előterjesztés, ahol az mondatik: „Felvettük a költségeit egy új igazgatósági épületnek is, de ez egyelőre elmarad, míg a mostani gázgyári épület fentállhat“.

Az elmúlt év második felében azonban az államvasutak igazgatóságaváratlanul, erélyesen szorgalmazni kezdte a régi igazgatósági épület lebontását, talán a debreczeni állomás forgalmának hirtelen gyors emelkedése következtében, és minden oda mutat, hogy az átadás most már el nem halasztható.

Szükséges, de egyszersmind időszerű volt tehát az igazgatósági épület felvétele az előirányzatba 67,889 kor. 45 fillér költséggel. Ezzel szemben azonban 17,000 korona bevétel áll a vasut által fizetendő kártalanítási összegből és 3000 korona ócska anyagok értékében.

Másik ok új költségre az volt, hogy az eredeti tervet abban a feltevésben készült, hogy a telep csatornái a városi csatornahálózatba köttetnek be, melynek átépítése már évekkel ezelőtt el volt határozva. Sajnos, a városi csatornázás kiépítése még mindig csak határozat, de em tény. Ennek létesülését bevárni már nem lehet, hanem a villamos telep költségén kell a várossal összekötő csatornát 13,786 korona 12 fillér előirányzott költséggel kiépíteni és mivel ezt a csatornát nem lehet oly mélyen lefektetni, mint ahogy az új csatornahálózat engedné, a talajt kell megfelelőleg magasabbra tölteni, hogy kivált a gépház condensator pinczéi és kabel kamarái vízmentesek maradjanak. Ez a feltöltési többlet 13,400 korona.

A tárgyalások folyamán a mérnöki hivatal javaslatása helyesnek találtatott, hogy az eredetileg tervezett deszkerítés helyett szilárd téglakerítés építtessék, mely lopás, betörés ellen nagyobb biztonságot nyújt, sokkal tartósabb és általában ily értékes nagy telephez minden tekintetben méltóbb. Befolyással volt az elhatározásra az is, hogy a gázgyárnak most is téglakerítése van, ennek nagy része a már említett kisajátítás folytán lebontatik és a villamos telep kerítésével egyszerre ehelyett is új építendő. Ezen kerítkezési összes munka most már 21,219 korona 16 fillérre van előirányozva.

Ezek után az épületeknek a városi mérnöki hivatal által összeállított költségelőirányzata a következő lesz:

I. Az 1905 május 15-iki előterjesztésben már előirányozott építmények:

1. Kazán és gépház	82,251.72	K
2. Szénraktár	6,007.20	"
3. Melléképületek: a) istálló és szin	8,791.41	"
b) ürszék	2,769.37	"
4. Vizvezet., csatornázás az épületekben és kut	17,590.30	"
5. Kemény és füstcsatorna	12,150.—	"
6. Laképületek: a) mérnöki lakás	19,770.34	"
b) munkás lakás	18,449.77	"
c) portás lakás ..	6,030.95	"
7. Vegyes kiadások	10,678.20	"
<hr/>		
	184,489.26	K

II. Újabb előirányzatok:

1. Igazgatósági épület	67,889.45	K
2. Csatornaépítés	13,786.12	"
3. Talajfeltöltés és burkolás	13,400.—	"
4. Kerítés	21,219.16	"
5. Világitási berendezések	2,580.—	"
6. Előre nem látható kiadások... ..	6,636.91	"
<hr/>		
	125,510.74	K

Összes építkezési előirányzat ...	310,000.—	K
Ennek ellenében bevét. régi épül.	20,000.—	"
<hr/>		
Marad, mint előirányzott szükséglet	290,000.—	K

Míg az épületeknél 150,000 korona emelkedés tűnik fel, addig a villamos-telep többi tartozékainál az időközben lefolyt versenytárgyalás eredményeképen megtakarítás mutatkozik. A gépészeti és villamos berendezések fentebb

A Hortobágy hasznosítása.

A Hortobágy hasznosítására kiküldött bizottság folyó hó 27-én ülést tartott Kovács József polgármester elnöklésével. Hosszas vita fejlődött ki a kérdés körül. A majdnem két óráig tartó vita eredménye az lett, hogy az ügy tárgyalását a bizottság tiz napra elhalasztotta, hogy a bizottság tagjai a bizottság javaslatát és a Márk Endre indítványát kellőleg tanulmányozhassák.

A tárgyalás egyébiránt a következőképpen folyt le:

Az ülésen jelen voltak: Weszprémy Zoltán főispán, Kovács József polgármester, Simonffy Imre kir. tanácsos, Vecsey Imre főjegyző, Kövendi Domokos, Király Gyula, Vargha Károly tb. tanácsnok, Szentesi János, Kertész István, Roncsik Lajos főszámvevő, Márk Endre, Márton Imre, Magoss György.

Elnöklő polgármester az ülést megnyitotta s kijelentette, hogy az ügy eddig azért nem került tárgyalásra, mert avatatlan kezekbe nem akarta a fontos kérdést helyezni. A legutóbbi ülésen Kövendi Domokos indítványát elvben elfogadták.

Márk Endre azzal kíván foglalkozni, hogy nem hívták össze a bizottságot. Ezt helyesli, de kéri egyszersmind, hogy a gyűléseket többször hívja össze. Ajánlja, hogy az ülések ősszel tartassanak, mert a gazdák csak ebben az időben érnek rá. Indítványt nyújtott be, melyet az albizottság tárgyalásainak ismertetése után kér közölni a tagokkal.

Szentesi János hozzájárul Márk Endre indítványához, hogy a gazdák munkájára való tekintettel az üléseket ősszel tartsák meg.

Ezután Vargha Károly tb. tanácsnok felolvasta Király Gyula tanácsnok elnöklete alatt tartott szűkebb körű bizottság tárgyalásairól szóló jelentést.

Ebből kitűnt, hogy megállapodásra jutni nem tudott a bizottság, mert Kövendi Domokos mindenben fentartotta indítványát, viszont Polgári Bálint ellenezte az esetleges megállapodást. Mindezeket eltekintve határozatot hozott az albizottság s ennek lényege a következő:

A 42,580 kath. hold Hortobágyból a gazdasági művelés céljait illeti, ajánlja a szűkebb körű bizottság, hogy adassék haszonbérbe a debreczen—füzesabonyi vasutttól délre, a Hortobágy folyótól nyugatra eső rész. Az árkus folyóig eső 9220 kat. hold összesen, tehát 13,500 kat. hold, az árkus folyamtuli rész 22,720 hold. Kis bérlet céljaira kijelöltenek 1280 kat. hold, amely a mátai részből, az ugynevezett juhföldből szakíttatnék ki. Összesen tehát 24,000 kat. hold adatnék ki haszonbérbe és vétetnék belterjes gazdasági művelés alá.

Jelöltessék ki öntözés céljaira a Hortobágy északnyugati részén az ugynevezett mátai részből 3000 kat. hold

Közlegelő céljaira 14,000 kat. hold adassék.

Az így három főrészeire osztott Hortobágy összesen 41 ezer kath. hold.

A még fennmaradó 1580 kath. hold azon célra tartatnék fenn, hogy a tulnyomó részben a mátai-telep körül kihalva, részben a törzsgulya és ménes nyári legeltetésére, részben a csárdához tartozó bérbeadott föld, vásártér, mátai tisztviselők és alkalmazottak bérföldei és jószágaik legelői megfelelő arányban lenne felhasználandó.

Ha a bizottság ezen javaslata elfogadtatnék a szóban levő 24,000 kath. hold terület ahoz képest a legcélszerűbb módon kis parcellákra felosztva adatik haszonbérbe, abból a házipénztárnak már az első években is legalább 320 - 350 ezer korona évi jövedelme lesz, mely jövedelem-

ből, ha egy gazdasági épületek felállítására felveendő amortizációs kölcsön törlesztésére és adóra évenként 150,000 K felhasználhatnék, még mindig igen szép jövedelem mutatkozik a házipénztár javára, ami alkalmas volna a pótdadó teljes kiküszöbölésére.

Ezután a szakvéleményeket olvasták fel. Pernyési Szabó Ferenczé volt az első, ki egészséges eszmének tartja a Hortobágy gazdasági kihasználását. És pedig Kövendi Domokos javaslata szerint. A közlegelőnek kijelölendő 12 ezer hold jobban meg fog felelni céljának, mint most. Ajánlja a kisgazdaságok alakítását. Meg van győződve, hogy 60 év múlva mesés eredménye lesz. Így volt 50 év előtt Franciaországban is, ahol a kisbirtokosság milliokat hoz az államnak.

Kodolányi István és Vaisz Gáspár hasonló értelmű szakértői véleményt adtak be.

Márk Endre indítványát olvasta fel Vargha Károly. E szerint javasolja, hogy a szűkebb körű bizottság által beterjesztett tervezet fogadtassék el. A Hortobágy hasznosítása egyúttal akkép eszközendő, hogy az őstermelés mellett mezőgazdasági gyár vállalatok is létesíttessenek a pusztán. Legyen cukor-, posztó-, bőr- és gyapjumosó-gyár.

Az indítvány 15 pontból áll.

Szentesi János szólalt fel először a felolvasott vélemények ellen, kijelenti, hogy a papíron könnyebb kiszámítani a hasznosítást, mint valóságban. Kövendi Domokos tervezetét ellenzi. A legelők kevés voltára hivatkozik. A hasznosítás a legelőket megöli. Nem ellensége a Hortobágy hasznosításnak, de egész más alapokon és csakis akkor, ha annak ideje eljön.

Kövendi Domokos reflektál Szentesi megjegyzéseire. Első sorban arra felel, hogy a Macson nem termett takarmány. Ez igaz, de száz év óta most történt először, hogy ilyen rossz esztendő volt. Vissza utasítja Szentesi támadásait.

Kisebb vita fejlődött ki Kövendi Domokos, Kertész István és Szentesi János között, melynek Kovács József polgármester vetett véget, amennyiben a tárgyra való hivatkozással kérte az ide nem tartozó vita befejezését.

Márton Imre a maga szempontjából fejtegeti a kérdést. Első hallásra megértett mindent, Márk Endre indítványára tér át. — A bizottság nincs itt teljes számban, ezért ajánlja, hogy az ügy megértése céljából nyomassák ki az indítványt s egy hét múlva hívják össze a bizottságot.

Kertész István az egy heti időt kevésnek tartja.

Kövendi Domokos nem barátja a halasztásnak, szerinte le kell tárgyalni az ügyet, vagy el kell fogadni a tervezetet, vagy nem.

Komlóssy Arthur kijelenti, hogy a Hortobágy hasznosítása 9 év óta huzódik. Bűnnek tartja a további halasztást. Szigoruan ragaszkodik a tárgyaláshoz, melynek alapjául Kövendi Domokos tervezetét kéri elfogadni.

Kovács József: Szentesi bizottsági tag folyton kritizál, de a tárgyhoz nem szól és indítványt nem tesz. A tárgyalásnak személyes tere való vitelét nem engedi meg.

Simonffy Imre: Márton Imre halasztási indítványához hozzájárul.

Polgári Bálint indítványt tenne, de csak úgy, ha az egész Hortobágy ügyét leveszik a napirendről. Ez esetben indítványozza, hogy a legelőkért több haszonbér vétessék. Nem látja be, hogy a hasznosítás miért szükséges.

A bizottság Márton Imre indítványát elfogadta. A jelentést kinyomatják s ez ügyben újabb ülést 10 nap múlva hívja össze a polgármester.

Jelentés

a városi villamos telep épületének költségvetéséről.

A világitási bizottság 1905 május 15 én 6823/1905. sz. alatt terjesztette a városi tanács és közvetve a törvényhatósági bizottsági közgyűlés elé a létesítendő városi villamos telep és hálózat költségelőirányzatát, mely a következő fő tételekből állott:

Épületek... ..	140,000—	K
Gépészeti és villamos rész	576,460—	"
Műhely és mérőszoba ...	12,000—	"
Fogyasztók vezetékai ...	80,000—	"

Összesen: 808,000— K

Ezen összeg 830,000 koronára kerekített ki.

Az előterjesztésben részletes számítások foglaltattak az összes gépészeti és villamos berendezésekre; az épületekre nézve azonban csak hozzávetőleges adatok állottak rendelkezésre, azok ugyanis, melyeket 1901-ben néhai Balogh Mihály ny. főmérnök, mint a világitási bizottság szakértője állított össze akkor, midőn a helyi vasut villamosítása céljából terveztetett a villamos telep. A városi közgyűlés a villamos telep létesítését elhatározta, egyszersmind pedig elrendelte, hogy a városi mérnöki hivatal készítsen az épületekre részletes költségvetést és azt mutassa be annak idején.

A városi mérnöki hivatal ezen közgyűlési határozat értelmében az épületek költségvetését munkába vévén, azt találta, hogy az 1901-ben felvett anyag- és munka-egységárak a mai viszonyoknak egyáltalában nem felelnek már meg. Köztudomásu, hogy az utolsó 3—4 év alatt az építkezés rendkívül megrágult. Ujból átszámítván tehát a 140,000 koronával előirányzott építményeket, azoknak kellő biztonság mellett 184,489 korona 26 fillérre kellett felvenni a költségvetéseit, azaz 44,489 korona 26 fillérrel, mintegy 30 százalékkal magasabbra.

Ezenkívül azonban oly körülmények merültek fel időközben, melyek új kiadások előirányzását tették szükségessé.

A légszeszgyár telepén levő igazgatósági épület már régóta utjában áll az államvasuti pályaudvar kiépítésének, mert az átjáróhid 3-ik nyílása alatt lefektetendő két pár vágány épen ez épület helyén huzódnék el. Ez okból az államvasutak igazgatósága még 1892-ben oly egyezsége lépett a várossal és az augsburgi légszesztársulattal, hogy az igazgatósági épület, 34,000 korona kártalanítás ellenében, lebontatik. Ezen pénzt fele részben a vasut, fele részben a város fizetendi a légszeszgyárnak.

Midőn a város a légszeszgyárat tulajdonába vette, mindent elkövetett, hogy a reá most már kedvezőtlené vált egyezségtől szabaduljon, de az államvasutak igazgatósága semmi szín alatt nem volt hajlandó elállni, csak azt helyezték — nem hivatalosan — kilátásba, hogy az épület kisajátítása a pályaudvar építési programja értelmében még hosszabb ideig függőben marad. Erre vonatkozik az elől idézett előterjesztés, ahol az mondatik: „Felvettük a költségeit egy új igazgatósági épületnek is, de ez egyelőre elmarad, míg a mostani gázgyári épület fentállhat“.

Az elmúlt év második felében azonban az államvasutak igazgatóságaváratlanul, erélyesen szorgalmazni kezdte a régi igazgatósági épület lebontását, talán a debreczeni állomás forgalmának hirtelen gyors emelkedése következtében, és minden oda mutat, hogy az átadás most már el nem halasztható.

Szükséges, de egyszersmind időszerű volt tehát az igazgatósági épület felvétele az előirányzatba 67,889 kor. 45 fillér költséggel. Ezzel szemben azonban 17,000 korona bevétel áll a vasut által fizetendő kártalanítási összegből és 3000 korona ócska anyagok értékében.

Másik ok új költségre az volt, hogy az eredeti tervzet abban a feltevésben készült, hogy a telep csatornái a városi csatornahálózatba köttetnek be, melynek átépítése már évekkel ezelőtt el volt határozva. Sajnos, a városi csatornázás kiépítése még mindig csak határozat, de em tény. Ennek létesülését bevárni már nem lehet, hanem a villamos telep költségén kell a várossal összekötő csatornát 13,786 korona 12 fillér előirányzott költséggel kiépíteni és mivel ezt a csatornát nem lehet oly mélyen lefektetni, mint ahogy az új csatornahálózat engedné, a talajt kell megfelelőleg magasabbra tölteni, hogy kivált a gépház condensator pinczéi és kabel kamarái vízmentesek maradjanak. Ez a feltöltési többlet 13,400 korona.

A tárgyalások folyamán a mérnöki hivatal javaslatása helyesnek találtatott, hogy az eredetileg tervezett deszkerítés helyett szilárd téglakerítés építtessék, mely lopás, betörés ellen nagyobb biztonságot nyújt, sokkal tartósabb és általában ily értékes nagy telephez minden tekintetben méltóbb. Befolyással volt az elhatározásra az is, hogy a gázgyárnak most is téglakerítése van, ennek nagy része a már említett kisajátítás folytán lebontatik és a villamos telep kerítésével egyszerre ehelyett is új építendő. Ezen kerítkezési összes munka most már 21,219 korona 16 fillérre van előirányozva.

Ezek után az épületeknek a városi mérnöki hivatal által összeállított költségelőirányzata a következő lesz:

I. Az 1905 május 15-iki előterjesztésben már előirányozott építmények:

1. Kazán és gépház	82,251.72	K
2. Szénraktár	6,007.20	"
3. Melléképületek: a) istálló és szin	8,791.41	"
b) ürszék	2,769.37	"
4. Vizvezet., csatornázás az épületekben és kut	17,590.30	"
5. Kemény és füstcsatorna	12,150.—	"
6. Laképületek: a) mérnöki lakás	19,770.34	"
b) munkás lakás	18,449.77	"
c) portás lakás ..	6,030.95	"
7. Vegyes kiadások	10,678.20	"
	<hr/>	
	184,489.26	K

II. Újabb előirányzatok:

1. Igazgatósági épület	67,889.45	K
2. Csatornaépítés	13,786.12	"
3. Talajfeltöltés és burkolás	13,400.—	"
4. Kerítés	21,219.16	"
5. Világitási berendezések	2,580.—	"
6. Előre nem látható kiadások	6,636.91	"

125,510.74 K

Összes építkezési előirányzat ... 310,000.— K

Ennek ellenében bevét. régi épül. 20,000.— "

Marad, mint előirányzott szükséglet 290,000.— K

Míg az épületeknél 150,000 korona emelkedés tűnik fel, addig a villamos-telep többi tartozékainál az időközben lefolyt versenytárgyalás eredményeképen megtakarítás mutatkozik. A gépészeti és villamos berendezések fentebb

láthatólag 576,460 koronával voltak előirányozva. A bizottsági közgyűlés által elfogadott ajánlat árai szerint ez kerek 530,000 koronába fog kerülni, amiben már a magánfogyasztók csatlakozó vezetőkeinek anyaga és munkája is benne lévén, az arra előirányzott 80,000 koronából csak az árammérőkre felvett 60,000 korona marad. Más szóval e két fejezetnél 66,000 korona a *megtakarítás* és az egész villamos mű előirányzata így alakul:

Épületek	290,000 K
Gép és villamos rész	530,000 „
Műhely és mérőszoba	12,000 „
Fogyasztók vezetőkeire (árammérők)	60,000 „

Összesen 892,000 kor.

Kikerekítve 900,000 korona, ahol megjegyezhető, hogy az utolsó két tételnél szintén igen valószínű jelentékenyebb megtakarítás.

Az eredetileg előirányzott 830,000 korona tudvaleg nem volt azonnal egészen felhasználható, mert sem az összes épületek, sem az összes gépek, vezetőkek stb. nem kerültek azonnali felállításra. A városi törvényhatósági bizottság közgyűlése egyelőre 607,990 korona, illetőleg kikerekítés után 650,000 korona felvételét határozta el. Hasonlóképpen a most felemelt összeg sem szükségeltetik egészen egyelőre, hanem:

Az összes épületekre	290,000 K
A gépészeti és elektromos részre	395,000 „
A műhelyre és mérőszobára	12,000 „
A fogyasztók árammérői bekapcsolására	35,000 „

Összesen 732,000 kor.

vagy kikerekítve 750,000 koronára

Látható, hogy a villamos-telep első kiépítése 100,000, végleges kiépítése pedig 70,000 koronával fog többé kerülni, mint ahogy az eleinte kiszámítható volt. Ezen összeg közép értékben évi 4000 koronával rontja az évi üzleti eredményét a villamos-telepnek. Ennek ellenében azonban a lefolyt idő alatt is oly érdeklődés mutatkozott, itt most még nem részletezhető helyekről is a villamos világítás és erőátvitel iránt, hogy az a nélkül is nagyon óvatosan előreláthatólag sokkal nagyobb összegekkel fognak emelkedni és a pénzügyi egyesül teljesen biztosítva lesz. Az is igen valószínű, hogy az első kiépítés után a továbbfejlesztést a világítási vállalat saját feleslegeiből is fedezheti és a kölcsön további részének felvételére nem lesz szükség.

Debreczen, 1906 május 20.

Körner Adolf,
tanácsnok, elnök.

Debreczeni Jenő,
igazgató.

Ethnographia és aesthetika.

(Folyt. és vége.)

Ezzel a *sexuális* alapelv, a helyett, hogy miként Darwin állította, kizárólagos indító oka lenne az aesthetikai érzéseknek, összezsugorodott egyetlen, bár kétségtelenül jelentős tényezővé, olyanná, aminő rajta kívül még igen sok van s amelyek mindegyikét nyomon kíséri az életnyilvánulás folyamán a tetszés közérzése.

A tetszésnek imént említett többféle érzésből való eredete néhány újabb aesthetikust arra az elhatározásra birt, hogy merész kézzel kitolják a szép birodalmának eddigi szűk határait. Azelőtt egyes merev tantételek, rideg jelszók, mint pl. az „önczél“ hirdetése, vagy „érdeknélküliség“ kimondása, valóban kisebb területre szorították az esthetikát, mint megillette volna. E mesterségesen felállí-

tott határsánczon már a lélektani kutatások nem egy helyütt rést ütöttek. Az új tantétel emberei pusztán a tetszésből, mint alapérzésből indulnak ki, hirdetvén, hogy mind amaz inger, mind az a külvilágból vett benyomás, amely tetszést tud kelteni, egyszersmind szép és aesthetikus. Tehát ami fizikailag jól esik, ami a szervezetre előnyös és az életműködést elősegíti, beletartozik az aesthetikába. Izletes étel, a kölni víz illata, felfrissítő fürdő, örömhír a szervezetre gyakorolt hatásában ugyanolyan, mint a milói Vénus, vagy Dante „Pokla“, vagy a 9. szimfónia. Csak fokozati különbséget látnak köztük; amazok az alsóbb rangú érzékszervekre hatva (izlés, szaglás, tapintás) animálisabb formában váltják ki az idegreakció kellemes érzését, az utóbbiak ellenben a legtökéletesebb két szerv: a látás és hallás magasabb és finomabb idegéletét frissítik fel. Az ugynevezett „pozitív aesthetika“-nak e forradalmi elmélete másik végletbe sodródott, köre tulságosan kiszélesült s észrevételül átcsapott az ethika legbelső területére. Az elhódítás magában még nem lenne hiba; a tudományok határai jobb belátás szerint módosulhatnak, ha egyéb aggodalmak nem merülnének fel ellene. Bár a pozitív elmélet ma népszerű s a modern aesthetikusok nagy része hívének vallja magát, nem zárkozhatunk el néhány olyan ellenvetés elől, melyek a rendszer iránt alapos aggodalmakat képesek ébreszteni.

A kellemes közérzés lényegét abban kell keresnünk, hogy bizonyos kívülről ható ingerek a tuligénybe vett, fáradt idegcsoporthoz részben közvetett uton új táplálékot juttatnak el, részben felszabadítják munkafolyamataik alól; szóval felelevenítik, munkakész állapotba, ugynevezett tónusba helyezik. Ez a felszabadítás bizonyos megkönnyebbülő közérzést vált ki, mely közérzés érzéki kellemes. Ezt a folyamatot pontos kísérletek alapján állapították meg s azóta a phisiologia lélektan így tanítja. Eddig látszólag a pozitív aesthetikusoknak van igazuk, mert alapérzésben közös eredményre vezet minden olyan inger, amely a szervezet életműködését elősegíti. A nagy különbség ott áll elő, hogy míg az izletes étel, a parfüm illata ingerével „közvetlenül“ előidézi az illető idegpálya felfrissülését, vagyis pusztán testi hatása, addig a műremek élvezete „közvetett“ módon, hosszú és bonyolult idegutat téve, az intellektus feldolgozása után, associatív uton váltja csak ki az élvező közérzést. Már ez a lényeges különbség is elegendő arra, hogy a kétféle ingerfajtát élesen szétválasszuk egymástól s aesthetikainak joggal csupán az utóbbit nevezzük el. De az is felhozható ellene, hogy vajjon ha minden olyan inger, mely jóleső érzést vált ki, egyformán volna képes aesthetikai hatást kelteni, miért nem fejlődött az évezredek folyamán sajátos művészi ága az izlés, szaglás és tapintás érzékének? Hiszen ezek útján közvetlenebbül és egyszerűbben lehet az idegéletre hatni, miért, hogy ép a bonyolult, a kerülő uton ható látás- és hallásbenyomásokból kelttek életre a ma ismert művészetek? Ha nem volna ez ingerhatások között mélyreható különbség, bizonyára ismernénk olyan művészi ágakat, melyek a gastronomia vagy svéd torna terén ragadták csodálatra és rajongó lelkesedésre az emberiséget. Miért érezzük magunkat a nagy művészekkel rokon lelkeknek, miért vonzódunk önfeledten költőinkhez s miért nem bilincsel le egyénisége varázsával pl. Brillat-Savarin, a nagy szakács s miért nem fűz rokonszenvező csodálat bennünket a masseurhoz, aki izomzatunkat a lehető legkellemesebb zsongásba hozza?

A tetszés széles alapjain felépült módszer, amint láthattuk, nem felel meg a követelményeknek; nem tud határvonalat vonni az aesthetikus és az alsóbb rendű ideg-

ingerek között. Ugyancsak nem képes megmagyarázni egy alapvető, fontos körülményt: a teremtő művész műosztónének eredetét, azt az egyénisége mélyéből feltörő vágyat, azt a lelki kényszert, mely szép alkotások létrehozására készteti. Biztos kiindulópontul tehát csak oly magyarázatot fogadhatunk el, amely úgy a műosztón, mint az élvező műérzék mibenlétét meg tudja értetni velünk.

Kielégítő magyarázat, nézetem szerint, eddigelé csak egy ismeretes, az, melyet Herbert Spencer adott „Principles of Psychology“-jában. Erre is a kezdetleges állapotú népek tanulmányozása révén jutott. A világotutató ethnologusok sajátságosan egybehangzó véleményt mondanak a különféle vadnépek maguktartásáról, vérmérsékletéről. Már a XVIII. században Forster, Cook-nak második felfedező útján kísérője, azt írja róluk: „Heves, meggondolatlan szenvedély egyetlen vezetőjük; féktelenség, amelybe néminemű lelkesedés kergeti őket. Ok nélkül tájtékozó paroxizmusba hajszolják magukat s ez állapotban belerohannak a kész veszedelembé olyan halálmegevetéssel, mely csodálatot ébreszt... Harczban kegyetlenek és bosszuállók, tulcsapongók mindenben, bosszút és gyűlöletet az embertelenségig fokozzák s vitézségük áldozatait nem ritkán megeszik“. Ezt a lélekrajzot majd minden utazó megismétli. Zabolátlanságuk, mely annál feltűnőbb, hogy minden átmenet nélkül, hosszú tunyaságból tör ki hirtelen, nem magyarázható másképp, mint ama korlátozó lelki fék hiányával, amely az európai kultúrembert minden tettében ellenőrzi. Vagyis náluk az idegélet és állapotában figyelhető meg, abban a korlátlan működésben, mely leginkább enged bepillantást eredeti lényegébe. E tapasztalat alaján adja Spencer híres erőfölösleg magyarázatát. Az ő „surplus of vigour“-ja, vagy a hogy még nevezni szokta: overflowing energy (tulcsorduló enerzsia) abban nyilvánul, hogy az élet egyik alap-törvénye szerint az idegek ganglion-cellái: az ugynevezett neuron-ok, munka révén történt felemésztődés után, amit idegfáradtság formájában érezünk, pihenést és újabb táplálékmenyiséget igényelnek; taplálkozásuk mohó, pihenésük rendszeren tulmegy az egyensúlyi állapoton és így benők lassankint olyan erőmenyiség gyűl össze, mely fölösleges, szinte terhes. Az ideg e tulhalmozott erő alatt szenved s ha nem talál neki az ember tudatos munkában vezető utat, önmagától, kitűzött cél és szándék nélkül, ki-robban. Az idegerő fölöslegének e többé-kevésbbé erőszakos ki-robbanása az, amit a vadnépek féktelen tombolásában észlelhetünk. Ugyanez tapasztalható a szintén nem fékezett kis gyermek viselkedésében, mikor szobában való hosszabb tartózkodás után kijutva a szabadba, nem bír magával; ugyancsak játékaiban is gyakran ez látható. Mindkét fajta erőkiülés szervi megkönnyebbülést okoz s a velejáró közérzés kellemes. Spencer követői azóta a léleknek e könnyítés módját, amely kultúremberekből is nem ritkán elemi erővel tör ki, bármint küzd is ellene a fékező akarat, igen szépen alkalmazták a nagy művészek alkotásmódjára s vele a műremek keletkezésének eddig legigazabb képét sikerült adniok.

Ugyancsak kielégítő magyarázatot ad a Spencer-féle elmélet a passzív műélvezés mibenlétére is. A tömeg műélvezete mindig önfeledt természetű, melyről számot adni nem tud. Az a kellemes, tudattalan idegfolyamat, mely ilyenkor végbemegy, a következő: a tömeg (egy-egy nép vagy társadalmi osztály) a viszonyok bizonyos egynemű hatása folytán közös irányú idegenerzsiát gyűjt fel magában. Ez homályos, lappangó vágy formájában szokott jelentkezni, amely minél kifinomultabb társadalmi rétegben

lép fel, annál nagyobb fékezés alatt áll, tehát rendes körülmények között ki nem robban (a história az ilyen közös lelkiállapotot „korhangulat“-nak szokta nevezni!). Ha most e felhalmozott idegerőt olyan külső inger éri a műremek hatása révén, hogy e harmonizáló ingerre az ideg erőfölöslege reakcióképen ki-robbanhat, támad a tömegek elragadtatása s bennük az egyesek gyönyörözete.

A nélkül, hogy a jelen alkalommal e szinte ideális magyarázatot érdeme szerint bővebben méltatnám, csak azt az érdekes jelenséget óhajtom újból hangsúlyozni, hogy ez elméletre szintén az ethnographia tanulmányozása vezetett rá Speucert, aki különben egész filozófiai rendszerét, korszakalkotó műveinek minden új vivmányát a néprajz félreismert kincses bányájából meriette.

Az itt megbeszélte elméletek új, pozitív alapot vetettek az aesthetikának, amelyre most már az előbbieknél biztosabban építhet a jövő idők tudós nemzedéke. Általában a mint a selyemgubón sok a hamis szál s csak hosszú próbál-gatás vezet a helyes fonalra, a tudomány is sokféle próbál-kozik sikertelenül, míg végre — akár a véletlen közbe-játszásával, akár a zsenialitás naiv érzékével rábukkan a leghelyesebbre s azon, természetes óvatossággal — sikerül, ha nem is az egészet legombolyítania, de legalább is tovább haladni az igazságot rejtő burok lefejtésében.

Dr. Solymossy Sándor.

A debreczeni iparos tanoncz-iskola reformja.

A debreczeni iparos tanoncz-iskola szervezete reform előtt áll. Az iskola reform tervezetét a kereskedelmi- és iparamara, ipartestület és az elsőfoku iparhatóság kebeléből alakított vegyes-bizottság letárgyalta és a következőket tartja helyesnek a reform sikere érdekében keresztül vinni:

A mai kezdetleges ipari és szakoktatási viszonyaink közepette a reform letárgyalására kiküldött bizottság a tanoncz-iskolában ismeri fel az élet küzdő terére készülő iparos-társadalom műveltségének és szakképzettségének alapvető eszközét. Azzal a különös lelkiismeretességgel tartja tehát elbirálandónak a kérdést, mely a szociális és szaknevelés magasabb szempontok állandó szemelöttartásával a gyakorlati élet kenyér érdekeit, az iparos nemzedék jövőjének jogos érdekeivel úgy szakképzési, mint humanisztikus tekintetekben összhangzásba hozza és az eddigi munkának és áldozatnak fejlődő eredményeit gondosan felhasználja.

Ez alapokon a tanoncz-iskolának szervezési munkáját a reform tárgyalására küldött bizottság öt pontra tartja helyesnek építeni. És pedig: 1. a szakirányu tanítás minél erőteljesebben fejlesztett csoportosítással, 2. nappal tanórák, 3. önálló igazgatás mellett a szakirányu oktatás erre kép-zett külön állandó tanerőkkel, 4. az általános elemi ismeretek a mai óradijas tanítókkal, 5. az építő iparosok téli tanfolyamainak intenzív nappal tanító módszerrel rövidebb időre való szorításával.

Elmondja azután részletesen a bizottság javaslatában azt is, hogy minő áldozatokra volna szükség oly irányu szakiskola fentartásával és megjelöli a módokat, ahonnan az fedezhető is.

Majd tévesnek mondja a bizottság azt a felfogást mely szerint 70 különböző iparágat üző iparosok tanonczai látogatnák a tanoncziskolát. Lehet — mondja a szakvéle-

mény — hogy patriarkális elemezésben 70 féle neve van az iparoknak, de az iparágakra osztás és a szaktanítás szempontjából ez a soknevű tömeg 7 - 8 iparszakra csoportosul, aminek kezelése aztán nem lehet bonyolult.

A javaslat további részében fejtegeti az iparos iskola törvényes működési terét és jellegét. Fejtegeti a nappali oktatás szükségességét és szembe állítja az esteli oktatás káros következményével. Majd összeállítja az iskola tervbe vett költségelőirányzatát. E szerint volna az iskolának 1 igazgatója, 4 állandó tanára és több óradíjas tanítója. A reform tanulmányozó bizottság a véleményét átküldte a városi tanácsnak, a tanfelügyelőségnek, ipartestületnek is. Szóval közel van az idő, mikor Debreczen egy modern in tézménnyel gazdagabb lesz.

Hirek.

— Erdős József dr. jubileuma. Erdős József dr., a debreczeni theologia akadémia tudós tanára f. hó 25-ikén ünnepelte tanári működésének 25-ik évfordulóját. Az ünnepség az öreg kollegium disztermében folyt le, hol Bartók Jenő dr. nyiregyházi ev. ref. lelkész méltatta Erdős József dr. érdemeit. Beszéde végén bejelentette, hogy az ünnepelt nevére 570 korona alapítványt tesznek, melyet odáig növelnek, míg évi kamata 50 koronára emelkedik. Az ünnepségen igen sokan voltak jelen és az ünnepelt meleg szavakban mondott köszönetet a jó szívek megemlékezéséért. A jókívánatokhoz mi is szívesen csatlakozunk, mert Erdős József dr. egy élet munkásságával szolgál az elismerésre. Sokat tanult tudós tanár, aki elméjének bölcsességét és szívjóságának kincseit viszi tanítványainak szívébe. Tudása mély, hittől áthatott és éppen azért méltó disze annak a katedrának, melyet elfoglalt és amelyet nemesen tölt be. Igazi papokat nevel egyházának és meggyőződésén k hevével, nemes idealizmusával készíti elő hallgatóit a jövőre. Áldja meg a Mindenható nemes törekvését a jövőre is eredménnyel és bírja továbbra is azok becsülését és szeretetét, kik elég igazságosak a hű munkát, az önzetlen törekvést, a valódi tudományt és a szív jóságát a maga értéke szerint elismerni, megbecsülni és követni.

— Lövő gyakorlat. A 39. gyalogezred és a honvédszázadok 28-án és 30-ikán a sámsoni dombok alatt cél-lövőt tartanak. A tanács figyelmezteti a lakosságot, hogy a mondott időben vigyázattal járjon ezen a környéken.

— Az alispánválasztás. Hajdu vármegye alispáni székét legközelebb betöltik. A korteskedés minden oldalon folyik és még nem lehet biztosra venni, hogy melyik jelöltnek neve kerül ki győztesen az urnából.

— A tisztviselőtelep. Városunkban egy nagyarányú mozgalom indult meg a tisztviselőtelep létesítése ügyében. A mozgalom irányítói az új bábaképző intézet mellett levő területen óhajtják felépíteni a telepét és telep adományozás céljából a városhoz fordultak. A városi tanács a kérelmet véleményezés végett kiadta a mérnöki hivatalnak azzal az utasítással, hogy véleményes jelentését a legrövidebb idő alatt terjessze a tanács elé.

— A Csokonai körből. Boldog emlékezetű Hegyi Mihályné 1700 korona alapítványt tett a Csokonai kör javára; míg H. Nagy Emilia 200 koronás alapítvánnyal gazdagította nevezett kör pénztárát.

— Halálozások. Vattay Gábor dr. államvasuti fogalmazó f. hó 24-ikén hosszas betegség után 31 éves korában elhunyt. Egy képzett, művelt lelkű fiatal embert vesztettünk benne, jó barátunkat, kit igaz könnyekkel siratunk. Temetése nagy részvéttel ment végbe f. hó 26-án.

Lévay Márton hajduböszörményi ügyvéd, megyei bizottsági tag, a régi szabadelvű párt oszlopos tagja f. hó 25-ikén hirtelen elhunyt. Munkás életet élt, áldás emlékére.

— A városi muzeumból. Lakatgyártó, kovács és csiszár czéh emlékei a városi muzeumban A debreczeni lakatos ipartársulat elnöke: Kovács Dániel ur által örök-

letetül a városi muzeumban helyezte el az egykor híres és virágzó lakatgyártó Kovács és Csiszár czéh összes régi kiváltságlevelit, czéh szabályait és egyéb írásait, valamint a társulati pecsétnyomot. A ládát és táblát egyelőre még visszatartották. A czéh legrégibb ártikulusai 1489-ből valók, amelyeket a kovácsok, csiszárok és szijgyártók részére Kovács Barnabás és Sziogyártó Benedek czéhmestereknek Szabó Bertalan akkori bíró adott ki esküdt társaival egyetemben, miután a Hunyadi Mátyás király, Szilágyi Erzsébet s még régibb istenes királyoktól kapott privilégiumaik 1484-ben Czegléd-utczában pusztított tüzvész alkalmával megsemmisültek. Az 1489 évi ártikulusokat Szapolyai János király Szegedi Kovács Demeter és Kovács Balázs czéhmesterek kérésére s a kovácsok, csiszárok és sarkantyumivesek részére 1530-ban privilégium alakjában ismét kiadta. Később a szijgyártók külön czéhben szervezkedtek; a kovácsok, csiszárok pedig a lakatgyártókkal együtt tartották czéhet. Ennek a czéhnek rendtartásait 1619-ben hagyta jóvá a városi tanács s 1620-ban Bethlen Gábor fejedelem is megerősítette azokat. Igen érdekesek a forma-beszédek, melyeket a czéhmester mondott a czéhbe beállani akaró ujmesterekhez; ezeknek formáját 1609 ben állapították meg. — Állandóan szépen gyarapszik muzeumunk egyesek ajándékai, valamint vásárlások által is. Junius 1-től, junius 16-ig a következő ajándékokat kaptuk: I. *Könyveket*: Asztalos Istvántól (1804-ben nyomtatott bibliát és zsoldárt, két német tudományos könyvet); *Földesi Gersontól* (Hunyadi Ferencz 17 predikációit 1795-ből. Válogatott bibliabeli Historiákat). *Kovács Józseftől* (1829-beli Debr. Magyar Kalendáriumot) *Erdélyi Istvántól* (ilj. Moulin Péter munkáját Tatai Ferencz debreczeni predikátor fordításában; 1761-beli debreczeni nyomtatvány). — *Kéziratokat*: Balla Mariskától (1823-beli „Csodálatos néplevel“ cz. kéziratot). *Sümeghy Ferencztől* (Boldogfalvai község jegyzőkönyvét). II. *Régiségeket*: *Kovács Józseftől* (1 régi sarkantyut s más régi sarkantyú nagy csillag alaku taraját). *Pávay Gábortól* (selyem tapéta darabokat I. Napoleon versaillesi lakosztályából). III. *Pénzeket*: *Devics Lajosnétól* Egyekről (1 drb régi török ezüst pénzt s 1705-beli magyar tallért). *Bunyitay Sándortól* Medgyaszay Miklós által (I. Ferdinánd ezüst pénzét). *Berkovics Jenőtől*, *Vig Sándornétól*, *Koos Zsigmondtól*, *Nagy Gusztavtól* (réz váltópénzeket). IV. *Néprajzi tárgyakat*: *Csuka Lajos és neje Erdélyi Jullianától* (régiszerkezetű faekét és egy öreg mázos kancsót). *Ferenczi Józseftől* (XVII. századból való fényes bádóg lámpást). *Földesy Gersontól* (igen szép kiállítású fekete égetett agyag gyertyamártót). *Géressy Kálmán* tankerületi főigazgatótól (zsebbevaló mezőturi faragott fatükröt). *Nagyházi Jánostól* (vörösre égetett agyag gyertyatartót). *Szekeres Jánosnétól* (papírból kimetszett, selyemmel kirakott virágos névnap-köszöntőt 1802-ből; edényeket és vasszerszámokat). *Vig Sándornétól* (házépítéskor talált régi veres égetésű vázát és egy pipát). — Vásárlások által leginkább néprajzi tárgyakat szereztünk. A szíves ajándékozók urnóknak és uraknak ez uton is hálás köszönetet mond a muzeum őre. Együttal azt is tudatja, hogy a muzeum díjtalanul megtekinthető minden szombaton d. u. 3 - 5 és minden vasárnap d. e. 10 - 12 órák közt.

— Temetés. Mihalovits Gyula kollegánkat, városunk házipénztári tisztjét f. hó 24-én temettük el nagy részvéttel. Ifjú korában omlott össze végtelen bánatára azoknak, kik ismerték és akik közel állottak szívéhez. Legyen pihe-nése csöndes és emlékezetét őrizze hűen a kegyelet.

— A színügyi bizottság tagjaihoz. Van nekünk egy bizottságunk, úgy nevezik köznyelven: színügyi bizottság. Soha bizottság annyi gáncsban, annyi kritikában nem részesült évek hosszú sora alatt, mint ez a bizottság. És a kritika, a legutóbbi eseteket kivéve, jogos volt, mert ez a bizottság minden egyebet cselekedett, csak a színház ügyének emelése érdekében nem tett semmit. Kicsinyes, személyes politikát űzött és éppen ezért működése — a közönség bosszankodásán kívül — egyéb nyomot nem hagyott hátra. Átká ennek a bizottságnak, hogy tagjainak

rendszernek kedvező befolyásoltatása által a beteg szerveknek megváltozott működésük idéztetik elő. Sem fiatalja, sem öregje nem zárandó ki a hidegvizgyógyomód alól. A fiatal szervezet erőteljesebben fejlődik és gyarapszik mellette, míg a magasabb korban a hanyatló erőket felélenkíti és a lassan működő szerveket felfrissíti. Eredmény-nyel alkalmazható tehát a vizgyógyomód és annak különféle alakja: 1. Súlyos betegségek utáni elgyengüléseknél. 2. Erősödési és edzési szempontból, a légzőszerveknek huruto állapotra való hajlamánál. 3. Táplálkozási zavaroknál, u. m. vérszegénység-, sápkór-, kövesség-, köszvény-, görvélykór- és cukorvizelelésnél. 4. Gyomor-, bél- és máj betegségeknek. 5. Vérkeringési zavaroknál, vértolulás- és aranyeres bántalmaknál. 6. Rheuma- és idegbántalmaknál. 7. Az idegrendszer megbetegedéseinek, a neurastheniának, ennek sokoldalú jelenségeinek, a mint: fejfájás, szédülés, fejnemű, levertség, szellemi és testi kimerültség, álmatlanság, asthma, ideges szívántalmak, a gyomor-, bél- és nemi szervek neurastheniájánál, hysteriánál, Basedow-féle betegségnek, görcsös és hűdéses állapotoknál. — A nagyerdői hidegvizgyógyintézet modern és czélszerű berendezése, fekvése és kitűnő puha vize föltte alkalmas tényezők a vizkurának sikeres használatára. Fővárosi szakértői személyzet végzi a teendőket, az árak mérsékelték. Orvosi felügyelet. Az intézet egész nap nyitva férfiaknak: d. e. 9 óráig és d. u. 5—8 óráig; nőknek: d. e. 9 órától d. u. 5 óráig. Kiki keresse meg elvesztett egészségét a nagyerdői hidegvizgyógyintézetben

Uri divat, kalap és fehérnemű üzlet Békés Lajos Debreczen, Piacz-u. 44. dr. Ujfalussy-ház. Angol női bluzsokat, férfi fehérneműket és kelen-gyékert mérték szerint a legszebb kivitelben készít.

23,592—IX/2. sz.

M. kir. földmívelésügyi miniszter.

Pályázati hirdetés.

A gödöllői m. kir. állami méhészeti gazdaságban a folyó év szeptember hó 15-én megkezdődő két éves méhészmunkás tanfolyamra pályázat hirdettetik. Fel fog vétetni hat olyan egyén, kik 16 életévüket betöltötték, de 35-ik életévüket még tul nem haladták. A felvételt kéro és 1 koronás bélyeggel ellátott folyamodványokat a m. kir. földmívelésügyi miniszterhez (Budapest, V. Országház-tér 11.) folyó évi július 31-ig a következő okmányokkal felszerelve kell benyújtani:

1. Keresztlevél (születési bizonyítvány).
2. Az elemi né piskola négy osztályának elvégzéséről szóló bizonyítvány.
3. Hiteles bizonyítvány arról, hogy folyamodó valamely mező, kert, szőlő vagy erdőgazdaságban mint segédmunkás vagy mint egyéb alkalmazott legalább egy évet gyakorlatilag töltött s használhatóságának s megbízhatóságának tanujelét adta. A földmives vagy kert munkás iskolát végzettek előnyben részesülnek.
4. Azoknak, kik szülői gondozás alatt nem állanak, kifogástalan magaviseletökröl tanuskodó községi bizonyítványt, azoknak pedig, kik szülői vagy gyámi gondozás alatt állanak, az említett községi bizonyítványon kívül, még a szülői, esetleg gyámjuk, olyan bejegyző nyilatkozatát is kell mellékelniök, mely az illetőnek a tanfolyamra való belépést megengedi.
5. Csatorlandó továbbá az ép, egészséges és munkára edzett testalkatot igazoló orvosi bizonyítvány, a himlőoltási bizonyítvánnyal együtt.
6. A hadköteles sorban levők részéről szükséges annak feltüntetése, hogy a katonai szolgálat teljesítésének ideje, a gazdaságban töltendő két év tartamával nem esik össze. Előnyben részesülnek azok, kik hadkötelességüknek már eleget tettek.

A tanfolyamra felveendő egyének a telepen szabad lakást és államköltségen teljes ellátást kapnak. A hallgatók betegség esetén ingyenes orvosi segélyben és gyógyszerben részesülnek. A szükséges könyveket, írószereket a gyakorlati munkákhoz megkivántató felszereléseket, szerszámokat és eszközöket a tanulók használatára a gazdaságban kapják. Ezekon kívül évenként minden növendék 60 kor. ruhapénzben is részesül oly módon, hogy a szükséges ruházatról ezen összeg erejéig a gazdaság vezetője gondoskodik.

Budapest, 1906 június hó 5-én.

M. kir. földm. miniszter.

Debreczenben. — Csak két napra.

Szombaton, június 30. és vasárnap július 1-én

az Ispotály-téren!!

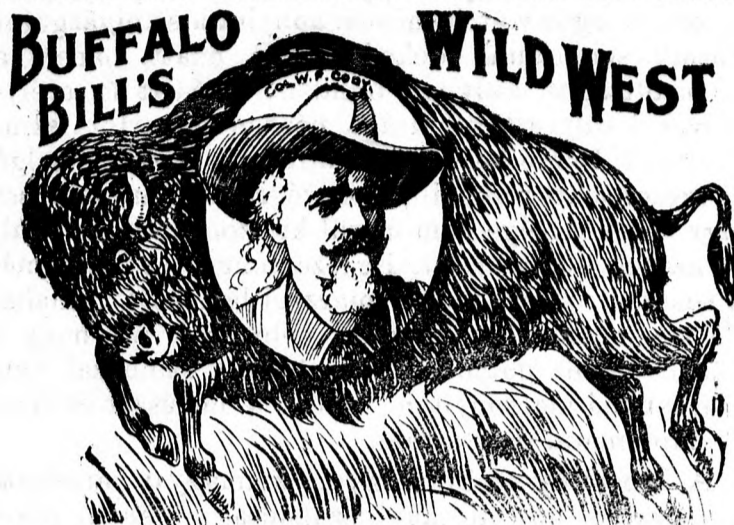
Szombaton délután és este. — Vasárnap csak délután.

Délután 2 órakor.

Este 8 órakor.

Bemenet délután 1-től. — Este 7-től kezdve. — Az esti előadás sem-miben sem különbözik a délutáni előadástól.

Minden ülés vízmentes vászon által van védve.

A Congress of Rough Riders of the World

(a világ legmerészebb lovasai)

CODY W. F. ezredes, „Buffalo Bill“

személyes vezetése és előadása alatt.

aki most Europa országait átutazza, csak a nagy városokban tartózkodva.

3 különvonat. — 500 ló. — 800 ember.

A műsor bármilyen sokat tartalmazó is, naponta kétszer teljesen és visszavonhatatlanul minden rövidítés és kihagyás nélkül adatik elő.

A kiállítás, a legnagyobb nemzetközi katonai karusszal, mely mindig páratlan fog maradni egy rendkívüli összeállítás a világ összes lovasságából.

Angolország, Észak-Amerika, Oroszország, Arábia, Kuba seregeinek veteránjai, katonai gyakorlatai és hadi manővereikben.

Ez az egyetlen kiállítás, mely tanít és mulattat.

A legmerészebb lovasoknak nagyszerű egyesítése.

Kozákok, mexikóiak, „cowboysok“ és indiánok. Egy csoport japáni „Samurai“ antik és modern hadi gyakorlataikkal.

Az express pony. Mexikói lovasok és lasszodobók csoportjai. G orslövészek. Igazi arab lovasok és athléták. Orosz kozákok a Kaukázusból. Fiatal indiánusok kedvelt mulatságukban. Hogy kell a „Bucking Bronchos“-okra (vadló) fellépni. A vad lovak befogása a lasszó által. Egy kivándorló csapatjának megtámadása. Lovassági hadi gyakorlatok és katonai evolúciók. A híres deadwoodi gyors posta. A cowgirl négyese lóháton. Az indiánok haditáncza, 100 indiánus vörösbőrű.

INDIANS ATTACKING THE OVERLAND MAIL COACH.

A nagyszerűen színjátékká átalakított mutatvány „A Little Big Horni csata.“ Az Egyesült Államok 7. lovasezred megsemmisítése, az amerikai történelem egy borzasztó tragikus epizódja. Megható előadás ezen háborúnak a vadokkal, 800 indián, csatárosok, katonák és a lovak szerepelnek az érdekes figyelemreméltó heroikus Custernek utolsó menekülésének védelme.

A tágas arena este egy külön villamos villágitási rendszer által világítottatik ki.

Egy egyetlen belépti jegy feljogosít az összes hirdett látványosságoknak megtekintésére.

„BUFFALO BILL“ HELYÁRAI:

Első hely 2 kor. Számozott hely 4 kor. Fentartott hely 5 kor. Páholy-ülés 8 kor. Egész páholy (6 személy részére) 48 kor.

Gyermekek 10 éven alul fél árat fizetnek.

Jegyek előre válthatók az 5 és 8 koronás helyekre, rendes áron szombaton június 30-án délelőtt 9 órától: Telegdi K. Lajos utódánál a Városház-épületben. — Ugyanott már most is fogadtatnak el előjegyzések.

Nyiregyházán június 29-én. Békés-Csabán július 2-án.

A Hortobágy hasznosítása ügyében kiküldött szűkebb körű bizottság javaslata.

Nagyságos polgármester ur!

A Hortobágy hasznosítása ügyében javaslattételre kiküldött nagybizottság 1905. év október hó 30-án nagyságod elnöklete alatt megtartott üléséből azon megbizást adta egy Biró Géza, Kövendi Domokos, Polgári Bálint és Jármí Tamás urakból álló s elnökletem alatt kiküldött szűkebb körű bizottságnak, hogy a Kövendi Domokos bizottsági tagnak az általánosságban a tárgyalás alapján elfogadott javaslata alapján a hasznosításra vonatkozólag tegyen részletes előterjesztést.

Ezen megbízatásunk folytán tisztelettel jelentem a következőket:

Az elnökletem alatt működő ugynevezett kisebb bizottság az 1905. évi november hó folyamán összesen öt ülésben foglalkozott ezen nagyfontosságú ügygyel. Ezen üléseken nemcsak a Kövendi Domokos általánosságban elfogadott javaslatát, hanem szakvéleményadásra felkért P. Szabó Ferencz és Hetényi Gotthard Sándor urak arra vonatkozó nyilatkozatait és véleményeit is alapos és beható tárgyalás alá vette. Sajnos, hogy a bizottság tagjai egyhangu megállapodásra a hoszas tárgyalás és vitatkozás dacára sem tudtak jutni, miután a bizottság egyik tagja Kövendi Domokos ur eredeti javaslatához mindenekben ragaszkodott s annak egyik pontját sem volt megváltoztatni hajlandó; míg a bizottság másik tagja Polgári Bálint ur a Hortobágy jelenlegi használati módjának megváltoztatása ellen foglalván állást, bár a tárgyalásokon és a megbeszéléseken a legnagyobb készséggel részt vett is, azt célzó semmiféle javaslathoz hozzá nem járult és így az előterjesztendő hasznosítási munkálat voltaképpen csak a bizottságnak szavazattöbbséggel hozott határozata, amelyet a következőkben van szerencsém előterjeszteni.

I. Ami a 42,580 kat. holdat tevő Hortobágyból gazdasági művelés illetve, haszonbérbe adás által hasznosítandó terület nagyságát illeti, a bizottság véleménye az, mely szerint: Adassék haszonbérbe a Hortobágynek a debreczen—füzesabonyi vasutól délre s a Hortobágy folyótól nyugotra eső része, amelyből az Árkus folyóig eső rész 13,500 kat., az Árkus folyóntuli része pedig 9220 kat. hold, összesen tehát 22,720 kat. hold. Ez még kiegészítendő lenne egyenesen a kisbérlet céljaira kijelölendő 1280 kat. holddal, amely 1280 kath. hold a vasut északi oldaláni mátai részből esetleg a Hortobágy keleti részén az ugynevezett juhfeldből szakíttatnék el, amellyel összesen 24,000 kat. hold

adatnék ki haszonbérbe, illetve vétetnék belterjes gazdasági művelés alá.

II. Jelöltessék ki öntözés céljaira a Hortobágy északnyugoti részén az ugynevezett mátai részből 3000 kataszt. hold.

III. Közlegelő céljaira jelöltessék ki 14.000 kat. hold és pedig akképen, hogy ez a 14.000 kat. hold legelő területet tulnyomó részben a Hortobágy vizétől keletfelől eső ugynevezett juh- és ökörjárás 9395 kat. hold képezze, míg a többi része t. i. 4605 kat. hold a *mátai részből* jelöltessék ki.

Az így három főrészeire osztott Hortobágy összesen 41,000 kat. hold.

A még fennmaradó 1580 kat. hold azon célra tartatnék fenn, hogy az tulnyomó részben a mátai telep körül kihatolva, részben a törzsgulya és ménes nyári legeltetésére, részben a csárdához tartozó bérbe adott föld, vásártér mátai tisztviselők és alkalmazottak bérföldjei és jószágaik legelői, kóroda és bitang jószágok kaszálói stb. célokra megteleelő arányban lenne felhasználandó

Azon indokok, amelyek a bizottságot ezen felosztás javaslatba hozatalánál vezették, a következők:

A bizottság mindenekelőtt is azon irányelvet tartotta szemelőtt, mely szerint a jószágartató gazda közönség érdekei első sorban megóvassanak, hogy t. i. a Hortobágyon ugyanazon jószáglétszám, amely eddig ott legelt, ezután is elhelyezést és legelőt nyerjen. A Hortobágyon legelő jószágok létszáma a hivatalos adatok szerint 22—23,000 darab között váltakozott évenként, s ha most a 3000 kat. hold öntözésre szánt területnek csupán az képezi feladatát, hogy az ott termelendő takarmány értéke fedezze az öntöző csatornák beruházási és öntözési költségeit, a csurgalék vizből megöntözhető leendő még körülbelől a mátai részből 4000 kat. hold terület, amely csurgalék vízzel megöntözött terület holdanként négy számos jószágot számítva, körülbelől 16,000 darab számos jószágnak ad legelőt és sokkal jobb ellátást, mint az eddig használati mód szerint 1 és fél hold adott egy számos jószágnak; ehez számítva még az ugynevezett juh- és ökörjárást 300 hold hián 10,000 kat. holdat, amelyre az eddigi uzus szerint is mintegy 7000 darab számos jószág hajtattott, ezután is el volna helyezhető és legeltethető a Hortobágyon az eddig ott legeltetett 22—23,000 darabból álló jószág létszám.

Mint már fentebb is említettett az öntözésre kijelölt 3000 kat. hold jövedelmére semmi egyéb kiadás nem bázírozhatnák, csupán az öntözésnek beruházási és forgalomban tartási költségei s azonkívül még a mátai résznek időközönként csurgalék vízzel való meglocsolása.

A bizottságnak azon javaslata, hogy 1280 kat. hold kisbérlet céljaira a mátai részen jelöltessék ki, szintén ezzel összefüggésben és czélszerűségi szempontból történt. Az öntözési munkálatoknál, az ott termelendő széna lekaszásánál, betakarításánál stb. ugyanis munkaerőre, illetve munkásokra van szükség s ezen munkaerőt legczélszerűbben és legolcsóbban az öntözött terület közvetlen közelében gazdálkodó kisbérletiek szolgáltatathatják.

Hogy a város törzsgulyája és törzsménesének elhelyezésére a bizottság Kövendy Domokos tervezetétől eltérőleg nem 2580 kat. holdat, hanem csupán 900—1000 s illetve egyéb fentebb már elsorolt czélokra felhasználandó területtel együtt összesen 1580 kat. holdat hoz javaslatba, ez abban leli magyarázatát, hogy a bizottság sem szükségesnek, sem czélszerűnek nem tartja, hogy a gulya és ménes télen át is oda künn tartassék és takarmányoztassék, mert a gulyára nézve azon eljárás, hogy az télen át az erdőségeken helyeztetik el, sokkal czélszerűbb és gazdaságosabb, valamint a ménesre nézve az, hogy a hágó mének, hasas és élő kanczák s fiatalabb évjáratok az Epreskertbe hajttnak be teletetés végett. Ha a Kövendy Domokos ur javaslata értelmében, ezen eddig követett s teljesen czélszerűnek s megfelelőnek bizonyult eljárás megváltoztatásával ugy a törzs gulya, valamint a törzsménes állandó elhelyezést a Hortobágyon nyerne, ez esetben igaz ugyan, hogy a mintegy 200 holdat tevő „Folyó“ kaszáló hasznóbérbe adható lenne, ugyde akkor a Hortobágyon még legalább is 1000 kat. holdat vagy a gazdasági művelés illetve a hasznóbérbeadás, vagy pedig a legeltetés céljaitól kellene elvonni, amit a bizottság már azért sem javasolhat, mivel ez esetben a Hortobágyon a gulya és ménes és az azok ápolásával és gondozásával foglalkozó és felügyelő személyzet elhelyezésére a legminimálisabb számítás mellett is körülbelül 65—70,000 koronába kerülő épületeket kellene előállítani, míg az általunk javasolt mód szerint az e czélra javaslatba hozott 900—1000 kat. hold a törzsgulya és ménes legeltetésére, még némileg felemelt létszám mellett is elegendő.

Ami már most azon főkérdést illeti, hogy az általunk hasznóbérbe adás, illetve gazdasági művelés útján kezelendő 24.000 kath. hold miként volna hasznosítandó, e tekintetben a bizottság bár elvből nem ellenzi, hogy az a Kövendy Domokos által javasolt részletekben és feltételek mellett egy személynek akár természetes, akár jogi személynek adassék hasznóbérbe, de miután a bérbeadáshoz kötött feltételeket oly terheseknek tartja, hogy azok mellett nem hiszi, hogy a hasznóbérletre megfelelő reális vállalkozó ajánlkozzék, ezt a módozatot keresztül vihetetlennek véli.

Nem kíván a bizottság a hasznóbérbeadás több pontokban lefektetett feltételeinek részletes bírálatába belebocsátkozni és pedig annyival kevésbé, mert ezt a megoldási módozatot elvileg nem ellenezvén, az esetleg ilyen irányban meghirdetendő árverés eredményét befolyásolni nem óhajtja.

Mint hogy azonban a kikötött feltételeket a maga részéről keresztül vihetetlennek és olyanoknak tartja, melyek mellett sem a város érdekei, — értve alatta a 60 esztendőre való lekötést, — sem a bérletiek érdekei, — értve alatta azt, hogy a bérletiek a Kövendy Domokos módozata szerint, mind kivétel nélkül egy nagy bérletnek lennének alárendelve — kellőleg biztosítva nincsenek és ennek daczára azok mel-

lett nem reméli, hogy a bérletre ajánlkozók lennének; szükségesnek véli nyilatkozni az irányban is, hogy miként legyen ezen 24,000 kat. hold hasznosítandó, illetve hasznóbérbe adandó.

A bizottság idevonatkozó véleménye az, hogy ez a terület a föld minősége, a természetes határok, közlekedési utakra, ide értve a már meglevő s még létesítendő (értve alatta a Nádudvarról bekapcsolandó vonalat) vasutra tekintettel lenne, és pedig lehető kis parcellákra felosztandó, ennek eszközzésére egy a hortobágyi viszonyokat alaposan ismerő gazdák, jogász- és mérnökökből álló szakértő testület kiküldendő. — Ha bizottság ezen javaslata elfogadtatnék s a szóban levő 24,000 kat. hold terület ahoz képest a legczélszerűbb módon kis parcellákra felosztva adatik hasznóbérbe, abból a házipénztárnak, a bizottság meggyőződése szerint, már az első években is legalább 320—350,000 korona évi jövedelme leend, mely jövedelemből ha egy gazdasági épületek felállítására felveendő amortizáczió kölcson törlesztésére és adóra évenként 150,000 korona felhasználtatik is, még mindig igen szép jövedelem mutatkozik a házipénztár javára, annyi legalább is, hogy a különben is sok oldalról megterhelt polgárságra ólomsúlyként nehezedő póttadó végre valahára kiküszöbölhető legyen s az a czél, amely a Hortobágy hasznosítása kérdését tulajdonképpen felvettette, ez által eléréssék.

Ami a további részleteket illeti, amilyen például, hogy a bérletek közt alkalmas területen iskola, gazdasági felügyelőség, kísérleti telep stb. létesíttessék, ez a bizottság nézete szerint későbbi tárgyalások feladatát fogja képezni, azonban már most kifejezést ad azon meggyőződésének, hogyha ezen javaslata elfogadtatik s hasznosítás annak értelmében a javasolt módon vitetik keresztül, ez uton a városnak a Hortobágyból folyton fokozódó biztos jövedelme lesz, és ugy szociális, mint gazdasági szempontból városunknak ezen megoldás csak előnyére válhatik.

Annak megemlítése mellett, hogy az egyes területi kiszámítások nem helyszini felmérés, hanem térkép alapján készülvén, nemi lényegtelen eltérés fennforoghat, a bizottság egy tagja Jármí Tamás mérnök ur által ezen tervezetnek megfelelő felosztási térképét a Hortobágyon ide mellékelten, az összes iratokkal együtt Nagyságodhoz tisztelettel beterjesztem.

Debreczen, 1905 december hó 17.

A szűkebbkörű bizottság nevében

Király Gyula,
tanácsnok.

Márk Endre indítványa.

Mondja ki a bizottság, hogy a Király Gyula városi tanácsnok elnöklété alatt kiküldött szűkebb körű bizottságnak javaslatát:

1. a hasznóbérbe adás által hasznosítandó területnek térmértékére és ennek a területnek kijelölésére nézve,
2. az öntözés céljaira szolgáló területnek térmértékére és e területnek kijelölésére nézve,
3. a közlegető fentartása által hasznosítandó területnek térmértékére és e területnek kijelölésére nézve s végre
4. 1580 kat. holdnyi területnek a javaslatban jelzett czélokra s ott megjelölt kijelölésére nézve elfogadja és ki mondja, hogy:
5. a Hortobágy területét ezen megjelölt felosztással kívánja hasznosítani.

Tekintve azonban, hogy ugy ennek szűkebb körű bizottságnak, mint Szabó Ferencz, Herényi Gotthard Sándor

és Forster Géza uraknak javaslatai a mezőgazdasági iparnak teljes mellőzésével az egyoldalú agrárius irányzatú hasznosítást javasolják és tekintve, hogy ezek a javaslatok Kövendy Domokosnak általánosságban már elfogadott határozati javaslatával ebből a szempontból ellentétben állnak, — annál fogva kimondja a bizottság, hogy:

6. Kövendy Domokosnak általánosságban elfogadott határozati javaslatát fentartja és a Hortobágy hasznosítását akként kívánja megvalósítani, hogy az őstermelés érdekeinek megóvása, sőt lehető felvirágoztatása mellett egyúttal nagyszabású mezőgazdasági gyáripár is létesíttessék, hogy ezáltal a Hortobágyon létesítendő és a környékbeli gazdaságokon termelendő mezőgazdasági termelvények ott helyben feldolgoztassanak, — népünk a gyári munkával megismertessék és e munka által télen át is foglalkoztattassék és végre, hogy a gazdák ipari növényeknek fokozott termelésére ösztönöztessenek.

7. E czélokot azonban a város közönségének megterhelése nélkül — legfeljebb a csatornázási műveletek létesítésének költségével megterhelve — kívánja megvalósítani, — miért is:

8. a Hortobágyának hasznobérbeadás útján hasznosítandó egész 24 ezer kat. holdnyi területét egy természetes, vagy jogiszemélynek (alakulandó részv. társaságnak) adja hasznobérbe,

9. aki megfelelő biztosíték letétele mellett a tervezett kis-, közép és nagy gazdaságoknak élő és holt felszerelésekkel való ellátására, terv- és költségvetés szerinti berendezésére a határozati javaslatban már megállapított egységtételek szerint köteles.

10. Felkéri Kövendy Domokos biz. tag urat s vele együtt Jármay Tamás kultur mérnök, Kerpely Kálmán akadémiai és Sporzon Pál m. kir. gazd. tanintézeti tanár urat arra, hogy a tervezett kis-, közép- és nagy gazdaságoknak elhelyezésére és gazdasági teljes berendezésére vonatkozó tervezetet és költségvetést — mint ezennel felkért szűkebb körű bizottság — készítsék el és folyó évi szeptember 1-ig terjesszék be a polgármesterhez,

11. a debreczeni kultur mérnöki hivatalt pedig megkeresi aziránt, hogy az öntözésre kijelölt területnek öntözési tervezetét és költségvetését elkészíteni és ugyanazon időig a polgármesteri hivatalhoz beterjeszteni sziveskedjék.

12. A városi mérnöki hivatalt pedig felhívja, hogy a 10. pont szerint kiküldött bizottságnak a szükséges mérési és térképezési munkálatoknál álljon rendelkezésére és utmutatásai szerint a mérési és térképezési munkálatokat teljesítse.

13. A mezőgazdasági gyáripárnak a Hortobágyon meghonosítása céljából pedig cukorgyárat, len- és kenderfonó gyárat, 1 gyapjamosót és posztógyárat, 1 bőrgyárat kíván létesíteni, hogy:

14. ezek a gyári vállalatok hasonlóan a mezőgazdaságoknak teljes berendezéséhez leendő hasznobérlet által saját költségén és fokozatosan, de legfeljebb 20 éven belül létesítendők és hogy:

15. hasznobérletnek összes beruházásai a hasznobérlet idő leteltével minden megtérítés nélkül Debreczen sz. kir. város tulajdonába mennek át.

Debreczen, 1906. június 27.

Márk Endre,
városi biz. tag.